

СТРУКТУРНИЙ РУХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

© 2015 ДАЛЕВСЬКА Н. М.

УДК 339.924

Далевська Н. М. Структурний рух глобалізації світової економіки

Метою статті є дослідження сутності протиріч і наслідків структурного руху глобалізації світової економіки, визначення напрямів структурної трансформації світового порядку. У статті проаналізовано взаємодію суб'єктів міжнародних відносин у межах світового політико-економічного простору. Використано метод інституційного аналізу, який дозволив провести дослідження напрямів функціональних змін міжнародних інститутів за умов глобалізації світової економіки. Обґрунтовано необхідність забезпечення національних інтересів держав через впровадження інтеграційного співробітництва між суб'єктами світового господарства та легітимацію інститутів міжнародної влади. Запропоновано підхід до визначення структурних компонентів трансформації світового порядку. Розроблено вихідні позиції вибору суспільних норм, режимів та механізмів взаємозалежності акторів міжнародних відносин. Зроблено висновок, що визначальний вплив на формування напрямів структурної трансформації світового порядку мають мета, дії, умови, в яких розгортаються процеси легітимації інститутів міжнародної влади соціального порядку в межах світового політико-економічного простору.

Ключові слова: глобалізація світової економіки, актори міжнародних відносин, світовий політико-економічний простір, світовий порядок, глобальне управління.

Табл.: 1. **Бібл.:** 25.

Далевська Наталія Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економічної теорії і державного управління, Донецький національний технічний університет (вул. Артема, 58, Донецьк, 83001, Україна)

E-mail: dalevska_n_a@mail.ru

УДК 339.924

Далевская Н. М. Структурное движение глобализации мировой экономики

Целью статьи является исследование сущности противоречий и последствий структурного движения глобализации мировой экономики, определение направлений структурной трансформации мирового порядка. В статье проанализировано взаимодействие субъектов международных отношений в пределах мирового политико-экономического пространства. Использован метод институционального анализа, который позволил провести исследование направлений структурной трансформации международных институтов в условиях глобализации мировой экономики. Обоснована необходимость обеспечения национальных интересов государств через внедрение интеграционного сотрудничества между субъектами мирового хозяйства и легитимацию институтов международной власти. Предложен подход к определению структурных компонентов трансформации мирового порядка. Разработаны исходные позиции выбора общественных норм, режимов и механизмов взаимозависимости акторов международных отношений. Сделан вывод, что определяющее влияние на формирование направлений структурной трансформации мирового порядка имеют цель, действия, условия, определяющие процессы легитимации институтов международной власти социального порядка в пределах мирового политико-экономического пространства.

Ключевые слова: глобализация мировой экономики, акторы международных отношений, мировое политико-экономическое пространство, мировой порядок, глобальное управление.

Табл.: 1. **Библ.:** 25.

Далевская Наталья Михайловна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономической теории и государственного управления, Донецкий национальный технический университет (ул. Артема, 58, Донецк, 83001, Украина)

E-mail: dalevska_n_a@mail.ru

UDC 339.924

Dalevska N. M. Structural Progression of Globalization of the World Economy

The article is aimed to study the essence of contradictions and consequences of structural progression of globalization of the world economy, definition of directions of the structural transformation of the global order. The article analyzes the interaction of actors in international relations within the global politico-economic space. The method of institutional analysis was used, which helped to study the directions of structural transformation of international institutions in the context of globalization of the world economy. The necessity of ensuring the national interests of Member States, through the implementation of integrative cooperation between actors in the global economy and legitimization of institutions of international power authorities, has been substantiated. An approach to definition of the structural components of the global order transformation has been proposed. Starting positions for selecting social norms, regimes and mechanisms of interaction of actors in international relations have been elaborated. It has been concluded that the decisive influence on the formation of directions of the structural transformation of the global order are causing the purpose, conditions and actions, which determine the processes of legitimation of the international power institutions of social order within the world politico-economical space.

Key words: globalization of the world economy, actors in international relations, international politico-economical space, global order, global governance.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 25.

Dalevska Nataliya M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economics and Public Administration, Donetsk National Technical University (vul. Artema, 58, Donetsk, 83001, Ukraine)

E-mail: dalevska_n_a@mail.ru

Глобалізація світової економіки є складним і суперечливим процесом, структурізація якого набула соціально-економічних контурів у ХХ сторіччі. Це тривалий процес узгодження потреб суб'єктів світового господарства, який визначається у багатомірних та багаторівневих уявленнях про пріоритети, цілі і завдання світового економічного розвитку. При цьому певним чином синхронізуються інтереси акторів міжнародних відносин, відбувається формування єдиного фінансово-

інформаційного простору, поглиблюється соціалізація економічних відносин, що супроводжується відповідними змінами в міжнародному поділу праці. По суті ж усунення диспропорцій у структурному русі глобалізації світової економіки є одним з пріоритетів сучасного світового економічного розвитку.

Вагомий внесок у дослідження проблем структурного руху глобалізації світової економіки здійснили сучасні вітчизняні та зарубіжні вчені, а саме: Дж. Арпірі [1],

У. Бек [2], В. Белло [3], З. Бжезинський [4], О. Білорус [5], І. Валлерстайн [6], А. Гальчинський [7], Г. Колодко [8], Ю. Остерхаммель [9], Ю. Пахомов [10], Н. Пітерсон [9], Р. Робертсон [11], Дж. Сорос [12], Дж. Стігліц [13], Е. Тоффлер [14], А. Філіпенко [15], Ф. Фукуяма [16], Д. Хелд [17] та ін. Зокрема, досліджуються питання про реальні позитивні наслідки структурного руху глобалізації – глобальну інтеграцію й економічну синергію, виявлено проблеми, що пов'язані з негативними наслідками корпоративно-конкурентного глобалізму та міжнародних конфліктів. Зазначається, що кінець ХХ ст. ознаменувався остаточним становленням пост-індустріальної світогосподарської системи з нарощуванням хвиль глобалізації й регіоналізації, різким падінням ролі та статусу націй-держав із низьким рівнем міжнародної конкурентоспроможності та зростанням впливу наймогутніших країн. Світ вступив у складний етап структурних перетворень, характерною ознакою якого є трансформація світового порядку. При цьому недостатньо вивченим і обґрунтованим лишається саме проблема вибору суспільних норм, режимів, інститутів та механізмів взаємозалежності акторів міжнародних відносин. Очевидною є необхідність розробки сучасної системи глобального управління з урахуванням структурних чинників, що її визначають.

Метою статті є дослідження сутності протиріч і наслідків структурного руху глобалізації світової економіки, визначення напрямів трансформації світового порядку.

Відомо, що з моменту формування Вестфальської системи в середині XVII ст. модель світової взаємодії суб'єктів господарювання визначалася «багатополарним» балансом сил. Друга половина минулого століття позначалася як протиставлення Сходу і Заходу. Згодом конфронтація почала «розщеплюватися» на декілька нових осей конфліктності, схиляючись до лінії «Північ – Південь». Одним з елементів перехідної епохи в міжнародних відносинах, за визначенням Г. Кіссінджера, є системна криза «вестфальського світового порядку», який базується на суверенітеті держав через їхню відмову від принципу невтручання у внутрішні справи один одного на користь концепції загальної гуманітарної інтервенції чи універсальної юрисдикції [18, с. 21].

Привертає увагу і те, що останнім часом змістилося значення понять «розвинені країни» і «країни, що розвиваються». Перше являє собою операціональне визначення поняття – до цієї категорії відносять країни Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) і частково країни БРІКС. Пов'язано це з тим, що країни БРІКС займають лідируючу позицію за обсягом експорту товарів і послуг, величиною прямих інвестицій за кордон і залученням іноземного капіталу, а також за зростаючим внеском у створення світового валового продукту [19]. Показово, що на сучасному етапі свого розвитку БРІКС робить основний акцент на фінансово-економічних питаннях у міжнародних відносинах, тому що саме в цій сфері склалися спільні глобальні стратегічні інтереси «Групи двадцяти» для спільного обгово-

рення питань глобальної економіки основними розвиненими країнами і країнами, що розвиваються.

Країни, що раніше відносилися до другої категорії, розділилися на дві групи: що дійсно розвиваються і «стагнуючі» [20]. При цьому важливо мати на увазі, що найважливішим інструментом зростання для країн Півдня стає їх внутрішній ринок. За оцінками ООН, до 2025 р. обсяг річного споживання на ринках, що формуються, зросте до 30 млрд дол. США. До цього часу на долю Півдня припадає 3/5 з 1 млрд домогосподарств з доходом більше 20 тис. дол. США на рік. Країни Півдня виступають природними центрами з освоєння технологій та розробки продукції. Відповідно технологічна адаптація, здійснювана самими країнами Півдня, приводить до нових видів інновацій, що чинять безпосередню позитивну дію на людський розвиток [21, с. 16]. За цих умов досягнення глобальної рівноваги вимагає, щоб країни сформували збалансований підхід до засад світового економічного розвитку.

У «Доповіді про людський розвиток 2013» акцентовано увагу на тому, що глобальні економічні та політичні структури знаходяться в постійному русі, тоді як світ випробовує фінансові кризи, що періодично повторюються, кліматичні зміни і зростання соціальних хвилювань. Глобальні інститути виявляються нездатними адаптуватися до владних стосунків, що змінюються, забезпечити адекватне надання глобальних громадських благ для протидії глобальним і регіональним викликам або реагувати на зростаючу потребу соціальної справедливості та сталості [21, с. 2].

Зазначимо, що основні фінансові переваги від глобалізації традиційно отримують економічно розвинуті країни (у цьому випадку мова йде про переваги від реалізації позитивного ефекту масштабу, маніпулювання цінами через використання механізмів трансферного ціноутворення та проведення операцій через офшорні зони). Н. Кравчук вважає, що саме таким чином уряди, принаймні найвпливовіші, залишаються вагомою ринковою силою, що має доступ через багатонаціональні компанії до фінансових ресурсів і національних ринків менш економічно розвинутих країн [22, с. 185]. З огляду на це досить часто транснаціоналізацію економіки розцінюють як винятково несприятливу тенденцію в контексті концепції сталого розвитку, яка пов'язана з експансіоністською політикою ТНК, дискримінацією економічних інтересів суб'єктів господарювання приймаючих країн і погіршенням стану навколишнього природного середовища.

Тим часом, початок ХХІ ст. ознаменувався істотною активізацією діяльності ТНК у напрямі розширення їх участі у реалізації концепції сталого розвитку [23, с. 10 – 11]. У процесі залучення транснаціонального бізнесу до впровадження ключових атрибутів сталого розвитку у країнах світу центральна роль належить ООН, яка, зокрема, формує нормативно-правові основи для збалансування економічних, екологічних і соціальних інтересів у межах діяльності ТНК. Серед найважливіших ініціатив ООН у цій сфері – Принципи відповідального інвестування, Глобальний договір і Фінансова ініціатива Програми ООН з навколишнього середовища, які об'єднують різних

суб'єктів міжнародних економічних відносин у їх прагненні до сталого розвитку. Промисловими ТНК, які здійснили найбільший внесок у реалізацію концепції сталого розвитку, є «Henkel», «Intel», «Toyota», «Mitsubishi Heavy Industries», «Scania», «Adidas», «Siemens», «L'Oreal», «Renault», «Unilever», «Danone», «H&M», «Samsung», «Nissan Motor» та ін. Відтак, забезпечення інституційного інтересу акторів світового політико-економічного простору у відносинах соціального порядку відбувається через трансформацію інституціональних структур і міждержавних регулятивних механізмів з визначальною роллю ТНК і міжнародних організацій.

Проте, це не виключає виокремлення контролю в напрямі здійснення міжнародної влади в статусі окремих її інституцій. Водночас важливою ознакою контролю є те, що його не можна цілком ототожнювати з якоюсь однією інституцією чи тільки з одним напрямом здійснення влади. За таких умов механізм легітимності має «наскрізне» значення як щодо інституцій, так і щодо напрямів здійснення влади, оскільки наділений у цьому розумінні певними інтегруючими, об'єднуючими ознаками. Саме за цих умов зовнішньополітична взаємодія створює значуще для усього міжнародного співтовариства інформаційно-комунікаційне поле, яке поширюється на всю систему міжнародних відносин.

Базуючись на ключових положеннях конструктивістської моделі динаміки взаємодії між структурою та акторами в міжнародній системі, О. Шаповалова слушно вважає, що вплив структурних детермінант на поведінку акторів є не автоматичним, а опосередкованим через їх когнітивне осмислення акторами, і що підтримання структур залежить від готовності та здатності акторів до їх репродукування, оскільки поведінка акторів є головним механізмом, який відтворює діючі структури. При цьому під структурою системи міжнародних відносин розуміється не набір найбільш стійких інваріантних елементів системи, а комплекс параметрів, властивостей та взаємозв'язків, які визначають поточну організацію системи і задають можливі напрями її подальшого розвитку [24, с. 214].

Цікавим у цьому відношенні є міркування О. Швиданенко [25, с. 18] стосовно таких ознак полісистемного типу організації світової економіки, як:

- ✦ констатуюча роль зв'язків, а не елементів світової економіки; розчленування глобальної спільноти на «центр» і «периферію» вже не означає жорсткого розмежування структурних рівнів;
- ✦ формування рухливих і нестійких «проактивних зон» з нівелюванням таких властивостей, як повна залежність, відсталість, і набуттям ознак периферійності;
- ✦ пріоритетність у забезпеченні цілісності світової економіки набуває системна взаємодія її учасників на основі узгодження економічних інтересів глобалізованого характеру;
- ✦ нерівномірність економічного розвитку, яка зумовлена періодичним процесом послідовного заміщення технологічно спряжених виробництв, у ході якого в період структурної кризи світової

економіки змінюється спрямованість фінансових потоків.

Значимо, однак, що розвиток сучасного світового господарства характеризується надзвичайним ускладненням державних механізмів, що обумовлює необхідність переосмислення як ролі й місця держави, так і механізмів соціальної регуляції людських взаємовідносин. Специфічною особливістю глобалізації світової економіки є трансформаційні процеси, які обумовлюють потребу в якісно нових формах регулювання розвитку суб'єктів господарювання. Передусім йдеться про визначення стратегічних орієнтирів міждержавної інтеграції з урахуванням функціонально-структурних змін у діяльності держав, які й зумовлюють багаторівневий баланс на основі щільності політичних та соціальних комунікацій, суттєвою характеристикою яких є просторовість.

За таких умов відповідальність акторів у межах світового політико-економічного простору вирізняється суттєвою неоднорідністю, нестабільністю, позаяк чинники, що її визначають перебувають у стані зв'язної зміни різних ознак, що варіюються у зв'язку з активними соціально-економічними, політичними та світоглядними трансформаціями. Відповідно, зміни, які відбуваються у світовій системі господарства, привели до формування наднаціональних інститутів глобального управління, спрямованих на створення мереж і корелятивних зв'язків між акторами міжнародних відносин у межах світового політико-економічного простору. Це, у свою чергу, додає ряд специфічних особливостей структурній трансформації світового порядку, які адаптуються до структурного руху глобалізації світової економіки (табл. 1).

Уявляється, що конкретні напрями структурної трансформації світового порядку визначаються взаємозалежністю та взаємовпливом держав, посиленням процесів інтернаціоналізації суспільного виробництва, можливостями диверсифікації інвестиційних портфелів на міжнародному рівні. Важливо й те, що ступінь консолідації політико-економічних угруповань у межах світового політико-економічного простору актуалізує розвиток субсистем, формує політично активні спільноти з чітко вираженими інтересами, які підтримуються і реалізуються за допомогою моделей багаторівневого управління економічним розвитком світового господарства.

Особливу роль у цьому процесі відіграє інформаційно-знакова підструктура, в якій формується нова мета функціонування системи глобального управління інформаційним забезпеченням діяльності суб'єктів господарювання та яка визначає їхні дії, що мають спрямовуватися на світові інституційні норми. Разом із тим, домінуючою тенденцією є легітимізація соціального порядку в межах світового політико-економічного простору.

ВИСНОВКИ

Структурний рух глобалізації світової економіки є закономірним наслідком світового економічного розвитку, взаємопов'язаності і взаємообумовленості дій різних акторів міжнародних відносин, що базуються на принципах інтернаціоналізації суспільного виробни-

Структурна трансформація світового порядку

Чинники структурного руху глобалізації світової економіки	Специфічні особливості сучасного світового порядку	Напрями структурної трансформації світового порядку
Протиріччя між акторами міжнародних відносин, зміни ціннісно-нормативної структури суспільства	Ускладнення форм взаємодії між акторами міжнародних відносин, поширення глобальних інформаційних мереж, трансформація системи цінностей і норм, загострення боротьби за ресурси	Відбір принципів, ціннісних установок, які не посилюють існуючі рівні ризику та небезпеки і допомагають вирішенню глобальних проблем людства
Нерівномірність розвитку і потенціалу держав, нагромадження соціальних суперечностей	Синхронізація економічних циклів національних господарств, зростання ролі транснаціональних корпорацій та міжнародних неурядових організацій	Виявлення можливостей диверсифікації інвестиційних портфелів на міжнародному рівні, посилення міждержавного регулювання глобального економічного середовища
Посилення регіональних диспропорцій у світовому господарстві, структурна криза	Посилення асинхронності циклічного розвитку світової економіки, зміна стратифікаційної структури суспільства, поява нових критеріїв соціальної диференціації, формування багатополярного світового господарства, розвиток горизонтальних зв'язків між регіонами	Виявлення проблем соціально-економічного розвитку регіону, впровадження інтеграційного співробітництва між суб'єктами світового господарства
Розвиток глобальної інноваційної системи	Міжнародне регулювання у сфері інтелектуальної власності, зміна можливостей розвитку за умов глобального розподілу громадських благ	Ідентифікація і впровадження альтернативних шляхів світового економічного розвитку
Світові фінансово-економічні кризи	Посилення технологічної конкуренції, стрімкий розвиток технопаркових структур	Подолання нееквівалентного обміну, інвестування в людину
Криза міжнародних інститутів	Посилення адаптаційних властивостей і цілеспрямованості соціальних систем, трансформація інститутів міжнародної влади, необхідність в створенні механізмів та інститутів глобального управління	Виявлення резервів для виконання взаємовиключних вимог акторів міжнародних відносин, легітимація інститутів міжнародної влади та світового соціального порядку
Світова конвергенція	Зростаюча тенденція регіональних конфліктів та протиріч, визначення параметрів світового соціального порядку, посилення ключових функціональних складових міжнародної соціальної безпеки на базі мереж світового соціального капіталу, соціально-економічних важелів міжнародного регулювання трудових прав і соціальних гарантій людини	Прогнозування світового технологічного розвитку, розширення міжнародного співробітництва в інноваційній сфері, розвиток регіональної кооперації, зростання соціальної інтеграції й солідарності акторів міжнародних відносин у межах світового політико-економічного простору

Джерело: складено автором за [5 – 10].

цтва. Аналіз світового політико-економічного простору свідчить, що стан центру і периферій не є стабільним, він досить рухливий. Адаже модель структурного руху глобалізації світової економіки формує уяву про складну багатоярусну систему з відповідними просторово-часовими вимірами, в якій розвивається процес структурної трансформації світового порядку. Зокрема, необхідною є розробка відповідної стратегії з тактичними механізмами, які були б спрямовані на створення сприятливих передумов впливу соціальних факторів на світовий економічний розвиток, посилення ключових функціональних складових міжнародної соціальної безпеки на базі мереж світового соціального капіталу, соціально-економічних важелів міжнародного регулювання тру-

дових прав і соціальних гарантій людини. Відповідно, критеріальну основу поведінки акторів міжнародних відносин складають специфічні особливості сучасного світового порядку, які адаптуються до структурного руху глобалізації світової економіки. У свою чергу, визначальний вплив на формування напрямів структурної трансформації світового порядку мають мета, дії, умови, в яких розгортаються процеси легітимації інститутів міжнародної влади та соціального порядку в межах світового політико-економічного простору.

Перспективними напрямками подальших досліджень є виявлення інституційно-структурних зсувів у глобальному конкурентному середовищі. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Арриги Дж.** Адам Смит в Пекине: Что получил в наследство 21 век / Джованни Арриги; [пер. с англ. Т. Б. Менская]. – М.: Институт общественного проектирования, 2009. – 456 с.
2. **Бек У.** Власть и ее оппоненты в эпоху глобализма. Новая всемирно-политическая экономика / У. Бек; [пер. с нем. А. Б. Григорьева, В. Д. Седельника; послесловие В. Г. Федотовой, Н. Н. Федотовой]. – М.: Прогресс-Традиция; Издательский дом «Территория будущего», 2007. – 464 с.
3. **Bello W.** Deglobalisation: Ideas for a New World Economy / W. Bello. – London, New York: Zed Books, 2004. – 192 p.
4. **Brzezinski Z.** The Choice: Global Domination or Global Leadership / Z. Brzezinski. – New York: Basic Books, 2004. – 256 p.
5. **Білорус О.** Політична економія глобалізму і проблеми структурної модернізації національної економіки / О. Білорус // Дослідження міжнародної економіки: збірник наукових праць. – 2011. – Випуск 2. – С. 3 – 26.
6. **Валлерстайн И.** После либерализма / И. Валлерстайн; [пер. с англ. М. М. Гурвица, П. М. Кудюкина, Л. В. Феденко под ред. Б. Ю. Кагарлицкого]. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 256 с.
7. **Гальчинський А.** Кризи і цикли світового розвитку / А. Гальчинський. – К.: АДЕФ-Україна, 2009. – 392 с.
8. **Колодко Гж. В.** Мир в движении / Г. В. Колодко; [пер. с пол. Ю. Чайникова]. – М.: Магистр, 2009. – 575 с.
9. **Osterhammel J.** Globalization: A Short History / J. Osterhammel, N. Petersson. – Princeton: Princeton University Press, 2005. – 200 p.
10. **Пахомов Ю.** Национальные аспекты реструктуризации глобального пространства / Ю. Пахомов // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2012. – № 18. – С. 9 – 14.
11. **Robertson R.** The Three Waves of Globalization: A History of a Developing Global Consciousness / R. Robertson. – London: Zed Books, 2003. – 291 p.
12. **Сорос Дж.** О глобализации / Дж. Сорос; [пер. с англ. А. Башкирова]. – М.: Издательство Эксмо, 2004. – 224 с.
13. **Стиглиц Дж.** Глобализация: тревожные тенденции / Дж. Стиглиц; [пер. с англ. Г. Пирогова]. – М.: Национальный общественно-научный фонд, 2002. – 304 с.
14. **Тоффлер Э.** Третья волна / Э. Тоффлер. – М.: АСТ, 2004. – 781 с.
15. **Филипенко А.** Экономическая глобализация: истоки и результаты / А. Филипенко. – Москва: Экономика, 2010. – 511 с.
16. **Фукуяма Ф.** Конец истории и последний человек / Ф. Фукуяма. – М.: АСТ, 2004. – 592 с.
17. **Held D.** Globalization / D. Held, A. McGrew // *Anti-globalization: Beyond the Great Divide*. – [Second Edition]. – Cambridge: Polity Press, 2007. – 304 p.
18. **Kissinger H.** Does America Need a Foreign Policy. Toward Diplomacy for the 21 century / H. Kissinger. – N.Y., 2001. – 350 p.
19. **Пасмор М.** БРІКС як феномен розвитку сучасних світогосподарських інтеграційних процесів / М. Пасмор // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2013. – № 1042. – С. 35 – 39.
20. **Кулагин В.** Глобальная или мировая безопасность / В. Кулагин // *Международные процессы*. – 2007. – № 2 (14) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.intertrends.ru/fourteen/004.htm>
21. Доклад о человеческом развитии 2013. Возвышение Юга: человеческий прогресс в многообразном мире. – М.: Издательство «Весь мир», 2013. – 203 с.
22. **Кравчук Н.** Асимметричні ефекти нерівномірності глобального розвитку / Н. Кравчук // *Інноваційна економіка*. – 2010. – № 4 (18). – 331 с. – С. 183 – 188.
23. **Циганов С.** Проблеми сталого розвитку у контексті неоліберальної моделі глобалізації / С. Циганов, А. Яншина // *Економіка України*. – 2013. – № 4. – С. 4 – 14.
24. **Шаповалова О.** Структурна роль міжнародних інститутів у системі міжнародних відносин / О. Шаповалова // *Науковий вісник Дипломатичної Академії України*. – 2010. – Вип. 16. – С. 212 – 218.
25. **Швиданенко О.** Сучасні тенденції становлення глобальної економічної системи / О. Швиданенко // *Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ*. – 2009. – № 4. – С. 17 – 20.

REFERENCES

- Arrigi, Dzh. *Adam Smit v Pekine: Chto poluchil v nasledstvo 21 vek* [Adam Smith in Beijing: What has inherited the 21st century]. Moscow: Institut obshchestvennogo proektirovaniia, 2009.
- Bek, U. *Vlast i ee opponenty v epokhu globalizma. Novaia vseмирno-politicheskaia ekonomiiia* [Government and its opponents in the era of globalization. New-world political economy]. Moscow: Progress-Traditsiia; Territoria budushchego, 2007.
- Bello, W. *Deglobalisation: Ideas for a New World Economy*. London; New York: Zed Books, 2004.
- Brzezinski, Z. *The Choice: Global Domination or Global Leadership*. New York: Basic Books, 2004.
- Bilorus, O. "Politychna ekonomiiia hlobalizmu i problemy strukturnoi modernizatsii natsionalnoi ekonomiky" [The political economy of globalization and the problems of structural modernization of the national economy]. *Doslidzhennia mizhnarodnoi ekonomiky*, no. 2 (2011): 3-26.
- Doklad o chelovecheskom razvitii 2013. Vozvyshenie Yuga: chelovecheskiy progress v mnogoobraznom mire* [Human Development Report 2013. The Rise of the South: human progress in a diverse world]. Moscow: Ves mir, 2013.
- Filipenko, A. *Ekonomicheskaiia globalizatsiia: istoki i rezultaty* [Economic globalization: the origins and results]. Moscow: Ekonomika, 2010.
- Fukuiama, F. *Konets istorii i poslednyi chelovek* [The End of History and the Last Man]. Moscow: AST, 2004.
- Halchynskiy, A. *Kryzy i tsykly svitovoho rozvytku* [Crises and cycles of the world]. Kyiv: ADEF-Ukraina, 2009.
- Held, D., and McGrew, A. "Globalization". In *Anti-globalization: Beyond the Great Divide*. Cambridge: Polity Press, 2007.
- Kolodko, G. V. *Mir v dvizhenii* [World in Motion]. Moscow: Magistr, 2009.
- Kissinger, H. *Does America Need a Foreign Policy. Toward Diplomacy for the 21 century*. New York, 2001.
- Kulagin, V. "Globalnaia ili mirovaia bezopasnost" [Global or world security]. <http://www.intertrends.ru/fourteen/004.htm>
- Kravchuk, N. "Asymetrychni efekty nerivnomirnosti hlobalnoho rozvytku" [Asymmetric effects of uneven global development]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 4 (18) (2010): 183-188.
- Osterhammel, J., and Petersson, N. *Globalization: A Short History*. Princeton: Princeton University Press, 2005.
- Pakhomov, Yu. "Natsionalnye aspekty restrukturizatsii globalnogo prostranstva" [National aspects of the restructuring of the global space]. *Naukovyi visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukrainy*, no. 18 (2012): 9-14.
- Pasmor, M. "BRIKS iak fenomen rozvytku suchasnykh svitohospodarskykh intehratsiinykh protsesiv" [BRICS as a phenomenon of modern global integration processes]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnogo universytetu imeni V. N. Karazina*, no. 1042 (2013): 35-39.
- Robertson, R. *The Three Waves of Globalization: A History of a Developing Global Consciousness*. London: Zed Books, 2003.
- Soros, Dzh. *O globalizatsii* [About globalization]. Moscow: Eksmo, 2004.
- Stiglits, Dzh. *Globalizatsiia: trevozhnye tendentsii* [Globalization: disturbing trends]. Moscow: Natsionalnyy obshchestvenno-nauchnyy fond, 2002.
- Shapovalova, O. "Strukturna rol mizhnarodnykh instytutiv u systemi mizhnarodnykh vidnosyn" [Structural role of international institutions in international relations]. *Naukovyi visnyk Dyplomatychnoi Akademii Ukrainy*, no. 16 (2010): 212-218.
- Shydanenko, O. "Suchasni tendentsii stanovlennia hlobalnoi ekonomichnoi systemy" [Current trends of the global economic system]. *Visnyk Kryvorizkoho ekonomichnoho instytutu KNEU*, no. 4 (2009): 17-20.
- Tsyhanov, S., and Yanshyna, A. "Problemy staloho rozvytku u konteksti neoliberalnoi modeli hlobalizatsii" [Problems of sustainable development in the context of neo-liberal model of globalization]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 4 (2013): 4-14.
- Toffler, E. *Tretia volna* [Third Wave]. Moscow: AST, 2004.
- Vallerstayn, I. *Posle liberalizma* [After liberalism]. Moscow: Editorial URSS, 2003.